

1 febr. 2010

Mi-a fost prea greu și teamă ca să scriu despre *Pupa russa*; pentru că am pornit de la ideea că alții, înaintea mea, au scris mult mai bine decât aş putea s-o fac eu; pentru că n-am avut încredere în lectura mea hipermetroapă; pentru că am simțit că, orice aveam să zic, nu ar fi ajuns și nu ar fi original. Dar am simțit că e un mare roman. Și, în legătură cu un roman mare rămân nespuse întotdeauna lucruri esențiale. Mi-a fost teamă chiar că aş putea să ratez tocmai esențialul, deoarece, *Păpușa rusească* are doza lui de nefabil. Pentru mine a fost cea mai mare revelație livrescă după Blecher. Și cred că nu întâmplător; căci, asemenei celui din urmă, Gh. Crăciun vorbește despre corp... de fapt, despre „trup”, care e ceva mai mult... Însăși lectura romanului solicită nu doar intelectul, ci toate nivelele sensibile ale ființei care-l citește, tot trupul! Revenind la lucrurile esențiale... în definitiv, esența unei cărti e o chestiune de percepție. Știu că ideal ar fi să tratez *Pupa russa* prin prisma conceptului de postmodernism. Știu, dar nu am s-o fac, pentru că nu este esențial pentru mine. Și, ca să fiu sinceră, nu cred că aş fi capabilă, în momentul acesta, din simplul motiv că îmi lipsește bagajul teoretic. Și pentru că mi-a fost atât de greu, m-am apucat să scriu un jurnal, nicidecum o lucrare academică. Rog îngăduință și răbdare la lectură!

Jurnal de (post-)lectură la

Pupa russa

2 febr. 2010

Mă gândesc la *Pupa russa* și la felul în care autorul își violează romanul. La felul în care devine personajul feminin al propriului roman. Prezența discretă a acestei naturi duale: el preschimbă în ea și exercițiul reflexiv al justificării convertirii sale. Pe de altă parte, el apare ca el, scriitorul, fără complexe. Puțin egolaltru, conștient de puterea sa. Mi se pare fascinant, pentru că sunt un lector naiv. Prea naiv, îmi dau seama. Și mă miră tocmai autenticitatea transpunerii sale. Animus și anima: Leon și Tina, joc de senzualitate și rațiune. Și eu, o cititoare care simte că femeia asta chiar e reală, are carne și oase, o văd, o zăresc adesea în autobuz sau pe stradă.

3 februarie 2010

Mă temează fenomenologia punctului de plecare, a experienței fundamentale care stă la baza acestei opere. Am găsit-o cu ușurință, e tematizată în roman:

Nota auctoris

„Era vară și mă afiam în gara unui orașel din Transilvania, așteptam trenul. Sosisem prea devreme, mă plimbam pe peron și mă gândeam cu neplăcere la garnitura mizerabilă în care trebuia să urc. (...) Pășeam surescitat pe cimentul cariat al peronului, simțeam că trebuie să urinez, o bere băusem și eu pe terasa urâtă și pustie în drumul spre gară. Să folosesc closetul trenului care urma să apară în câteva minute? Numai când mă gândeam la eventualitatea asta, și mă lăsa cu frig. De aceea, am căutat locul cu pricina acolo, în gară. N-a fost greu să-l descopăr. Soarele năucitor de peste zi făcuse și mai penetrante și mai insuportabile toate mirosurile.

Am părăsit peronul, am dat de o alei cu pietriș. (...) Cabina pentru bărbăți era închisă, nu mai avea nici clanță. (...) am împins cu piciorul ușa compartimentului pentru femei. Același miros trăsnițor de dejectii umane, aceleiasi urme de degete întinzând pe pereții de faianță aceeași materie cafenie. Aceiași aburi iuți de amoniac cotropindu-ți fără scăpare alveole. Nu mi-era greață, dar m-am simțit brusc dezgustat de propriul meu trup – un burduf de carne plin de toate mizeriile din lume. (...) Clasicul veceu tur-

*cesc, fără scaun, al gărilor din scumpa noastră patrie, cu lăcașurile striate pentru tâlpi. Priveam pe pereți. Vedeam inscripțiile. Încremenisem acolo, pierdut între oroare și fascinație. Aceleași oferte, aceleași promisiuni, aceeași dorință de a face în toate felurile și în toate locurile, prin toate orificiile, aceleași obscenități măzgălite de anonime mâini feminine. (...) Stupoarea îmi bloca orice reacție. Experiența mea de viață lăsa mult de dorit. (...) Nu ștusem să fiu atent la ceea ce se întâmpla în jurul meu. Am înțeles acolo, în gara din vara aceea, că-n jurul meu totul se reducea la aceeași obsesie și că singura diferență ținea de situația sexului: înăuntru sau în afară. Ceva din idealismul meu feminin s-a prăbușit atunci. (...) Dar n-aș putea să explic nici acum de ce acele mesaje așternute imperativ pe pereții incintei publice numite WC FEMEI mi s-au părat mult mai descumpăratoare decât tot ceea ce-mi fusese dat să citesc până atunci pe garduri, pe spetezele băncilor sau prin unele cărți clandestine care începuseră să circule în cercul meu de prieteni spre sfârșitul adolescenței. (...) Mi-am tras fermoarul la șliț și am ieșit. Venea trenul. Descopeream în mine o stare destul de urâtă, un fel de dezamăgire ruinătoare pe care n-o cunoșcusem niciodată până atunci. Înțelegeam ca un prost că și în natura feminină există zone de vulgaritate, murdărie și instinctualitate brutală. (...) A mai trecut o vreme, am publicat câteva cărți. Îmbătrâneam și într-o bună zi mi-am spus ca n-ar trebui să-mi fie prea greu să ies o vreme din natura mea masculină, cu toate prejudecățile ei, pentru a încerca să aflu ce înseamnă să îmbraci, scriind o carte, pielea celeilalte naturi” (Gheorghe Crăciun – *Pupa russă*, Editura Humanitas, București, 2004).*

Îmi vine în minte *Bataille cu textul său despre erotism și moarte*. De ce experiențele negative (de tipul celei de mai sus) sunt cu certitudine mai bogate, mai prolific pentru creația artistică decât cele apartinând versantului pozitiv? Contraexemplul Proust nu e suficient!

Erotism. Erotismul Leontinei e atât de profund, încât o ucide, puțin câte puțin. Ea nu este decât o nostalgică în căutarea continuității pierdute și – pentru că nu reușește să o atingă – o va căuta în moarte. Întâi moartea progresivă a erotismului, a spiritului și în final a trupului. Propensiune spre moarte.

4 febr. 2010

O lucrare dezvoltată o să-mi iasă dacă nu iau lucrurile mai în serios! Hai să o trec pe partea cealaltă, a scrisului didactic:

Una dintre trăsăturile formale ale postmodernismului este intertextul. Condiția tragică a autorului care, constatănd că nu-și mai găsește un limbaj original, proaspăt, recurge la a parazita lite-

ratura anterioară ori hipertextul lumii înconjurătoare. Nedelciu este un exemplu evident, la noi.

Cu cine face intertext, dom'le, Crăciun în *Păpușa* lui? Tot el răspunde: păi e flaubertian pe filieră radu-petrescană... și cu mai cine, cu mai ce? Păi cu niște compunerii despre Republica Socialistă România și poate, cu sine însuși. Că, la urma urmei, scrie ceva din sine, în cartea asta, „se scrie”.

5 febr. 2010

Iau în piept dilema postmodernă și îmi dau seama că *Păpușa rusească* nu încadreză decât parțial: nu e nici fragmentar, nu are nici Miză parodică. Mi se pare mai mult tragic. Este totuși ludic, uneori, când irumpe universul copilăriei. Există cioburi de adevăr, dar nicio clipă nu putem reconstituiri oglinda. Si personajul rămâne până la sfârșit o enigmă, sătulă de toate, ca madame Bovary. Fără mitologie personală, fără realități alternative. Un roman al ratării. Rescriere.

6 febr. 2010

Jocuri de cuvinte, căutare cratyleană; din nou raportul problematic al individului cu limbajul; în subtext, deși teoria ca atare este absentă. Insolitarea prin ochii unui copil:

„Cuvântul COCOȘ n-ar fi trebuit să aibă creastă, nici coadă de pene, nici picioare răschitoare, nici solzi, nici gheare. El era mai degrabă un COCOLOȘ de hârtie, un ghem de linii motololite, un ROSTOGOL mic și ușor. Sigur, dacă se gândeau mai bine, cocoșul conținea un Ș ca un fel de moț care-i încurca socotelile. Însă cocoșul trebuia să fie rotund ca o CORCODUŞĂ, umflat precum o COCOAŞĂ pe care o purta în spate tușa Saveta, sau ca acel COCON al viermelui de mătase pe care-l văzuse ea desenat într-o carte. (...) Ea simțea imediat dacă cuvintele semănau sau nu cu ceea ce ele îi arătau”.

Romanul acesta e plin de efuziuni lirice și nostalgice, niciodată patetice. Un intim sentiment de candoare inundă romanul.

7 febr. 2010

Exercițiu de stil la proză modernă (jurnal conjugat cu alt jurnal-intertext):

Fiecare femeie e căteodată o doamnă Emma Bovary:

Ce soir je suis tellement triste. Il pleut. Je me sens comme un torchon mouillé de pétrole. Je suis triste comme une pubelle sans son sac en plastique... je vois, j'attends le futur... mon cœur – un gâteau altéré, mes yeux – deux larves vertes... mes illusions – des fruits putréfiés... mon jeune souris, ou jaune, ça dépend de mon état d'âme... il pleut...

O vară ca o mocirlă, ca inima mea, ca oboseala râncezită și contagioasă în care mă tăvălesc ca un porc gras și nesătul... o vară ca o para, ca o eternă comparație cu mine însămi, ca o poveste sfârșită prost, aiurea, grotesc... ca un curcubeu ciopărît și tras la indigo, ca o

VASILE DIVIZA

pagina printată alb-negru din cauza sărăciei, ca un diavol tasmanian, ca o gălușcă la care poftesc, ca o gogoasă pe care stă un elefant bătrân și hapsân, ca o boltă de viță-de-vie, ca o prună zemoasă, ca o lampă de veghe, ca un beci plin de vechituri și gioarse, ca o ridiche stricată, ca o nălucă... o vară ca o pereche de pantaloni tocîți în cur, ca o piftea gretoasă, ca o legumă fiartă la nesfărșit, ca o tobă de bâlci, ca o păpușă de porțelan, ca 21 de alte veri mofturoase, în care mă învelesc cuminte în cearceaful amărăciunii (mereu am avut un motiv!), o vară în care sper să mai apuc să citești cartea mea preferată de Blecher, o vară murdară cu inundații de incertitudini și angoase. Je craint encore la mort, l'agonie, l'aliénation, l'impossibilité de donner vie à un moment donné. La nausée, mais ce n'est pas la nausée sartrienne, c'est MA nausée, inaccessible et inacceptable pour vous... la nausée causée par la souffrance de ma mère... la nausée d'être toujours une oreille pour ma cousine, mais rien de plus... Poate judec greșit lumea, poate ea mă judecă greșit... „ca un cal albastru, ca India din poezia pe care nu am transcris-o încă...” „o dată pentru totdeauna”, am să strig, am să fiu o trâmbiță, un oboi, un saxofon... să strig tot ce mă doare, tot ce ma apasă, ce mă strâng, ce mă domesticește, ce mă împiedică să dansez, veșnice enumerării, veșnice emoții, o, voi, ce ca luceferii vă învârtiți în cosmosurile platoniciene ale Ioanei Em.

Petrescu și care mă forțați să vă regurgitez for ever aici... doamne, mâine e iar duminică... sunt prea tristă, prea tristă... redundantă... eu și comparațiile mele. (le 27 du juin 2009).

8 februarie 2010

Anabază sau catabază? Catabază, indubitabil.

februarie 2010

Mă gândesc cu stufoare dacă eu aş putea să-mi conturez cea-laltă natură și dacă aş reuși să fiu măcar pe sfertul sfertului autentică, aşa, ca autorul Păpușii...

Predilecția postmodernă pentru modelele cinematice: Leontina asta e inimaginabil de comercială, e un model „de revistă”. S-ar face un film cu priză. S-ar vinde. Dar nu vorbim de un roman de consum, poate doar de o dimensiune consumatoristă la o lectură de suprafață. Ecranizarea ar scădea valoarea romanului, indiscutabil.

9 februarie 2010

De Leontina mi-e silă și mi-e milă... Astea sunt sentimentele dominante în legătură cu ea.

10 febr. 2010

Analizând dragostea și moartea în romanul postmodern, Brian McHale atrage atenția că „*reprezentarea iubirii erotice dintre personaje fiționale a fost materia primă a fiționului occidental cel puțin începând cu Evul Mediu. (...) Relația autorului cu personajele sale a fost descrisă, de asemenea, ca o formă de iubire.*”

Incestul. Autorul Păpușii..., tatăl și amantul ei, o iubește și o urăște simultan: „*Trupul ei de fetiță mi-era drag, părul ei de păpușă mă atrăgea ca o materie curată*”. Uneori, și simte lipsa acut: „*O căutam cu disperare printre maldăre de cuvinte, printre sintagme cu iz de mâncare stătută (...) printre tușele de agriș ale grădinii mele din Tohan... Mi se părea că o văd în mulțimea de femei țipând și îmbrâncindu-se pe treptele magazinului de pâine (...).*” O căutam în abecedarul meu din clasa I și în carte de rusă din clasa a V-a, în vocabularul de franceză și în internatul meu din Sighișoara”. Leontina devine obsesie, halucinație, iar autorul un Pygmalion subjugat de o ființă din cuvinte, o ființă din hârtie. „*O năsteam, spune autorul, încetul cu încetul, ca pe o vietate care te sperie, cu carneia ei zbârcită și ochi orbi. Leontina era un nume pe care îl uram tocmai pentru a putea să iubesc ființa care îl purta. Știam că în materia lui se ascunde destinul acestui fetus de care toți vor fugi cu oroare*”. Dar mai presus de asta, prin Leontina lui, autorul se eliberează: „*Să plămădești un om din furunculi și scrofule, din mucegaiuri și scârnu, din gunoiul stărilor tale de care îți se face rușine, din jegul unor nopți de cumplită beție și din oroarea ta de ridicol*”. Leontina Gurian e sacrificata, salvatoarea care acceptă să fie târâtă prin mocirlă de propriul tată, este copilul molestat și amanta pe care o împarte generos cu alții, este frumoasa și bestia la un loc. Puterea ei de seducție fascinează, devorează, provoacă saltul din discontinuitate, saltul spre moarte. Jocul dominației se amplifică atât de tare, încât, la un moment dat, cineva trebuie să moară: el sau ea; autorul sau păpușa lui. Un alter-ego al autorului își face teoria chibritului spunându-i: „*e femeia ta pe care n-ai curajul să-o ucizi*”. Și totuși, o va ucide, și încă violent, dostoievskian, cu o lovitură mortală în cap, cu mănuși. Va angaja pe cineva să-o omoare; un personaj enigmatic. E laș și o omoară, ca să nu fie el ucis de puterea ei de seducție, pentru că nu mai suportă să fie dominat de ea.

11 febr. 2010

Ce relevanță are aici contextul istoric? Pune în lumină traumele individuale. Arestarea tatălui, securiștii pe urmele ei, activismul forțat, dezumanizarea, anularea de sine. Totuși, Leontina este, în linie postmodernă, emancipată până în pânzele albe. Ea nu ascultă de nimeni în forul ei interior. Este un spirit independent, fără determinări, sau cu determinări temporare.

Așa o vrea autorul, tăticul ei nebun, singurul de care ascultă această perversă cu trupul ei superb. Leontina pleacă într-o relație, venind dintr-alta, fără procese de conștiință, într-o permanentă căutare a sinelui. Doar a sinelui. Probă de individualism meschin, inacceptabil pentru o ființă care a cunoscut maternitatea. Asta e libertatea mistificată în comunism. Singura formă pe care și-o permite. Leontina este liberă, dar este ca Străinul lui Camus, într-un anume sens. Suferă de o libertate dureroasă și incompletă. Se con-sumă în interior, la adâncimi mari.

12 febr. 2010

„*Un fel de rușinoasă inhibiție în fața a ceea ce vreau să scriu. Ar trebui să devin creatorul unui monstru feminin. Să scriu despre o femeie detestabilă, ca și cum eu însuși aș fi acea femeie detestabilă. Să rămân un bărbat care scrie, devenind o femeie care simte și gândește. Pariul e mai mult decât riscant. Pentru că nu sunt un bărbat care cunoaște suficient de bine femeile. Iar partea feminină din identitatea mea masculină nu e suficient de puternică*” (p.10, în „falsul jurnal“ la roman).

Cu certitudine e un pariu câștigat! Numai că Leontina nu e dezgustătoare, mai degrabă e fascinantă. E o femeie care își savurează impudoarea, aventura sexuală substituită total avenirii existențiale. Sexul o generează și o distrugе simultan. Încerc să-mi explic de ce singura formă de iubire este pentru ea una atenuată la maxim, aceea a atașamentului temporar. De ce ființa asta e incapabilă să iubească! Psihologic vorbind, Leontina este o exagerare. Sau poate e victimă neînțeleasă a celor care au deceptionat-o. Leontina nu e de la început așa; ea devine.

13 febr. 2010

Matrioșca:

În interiorul Leontinei se află o femeie și un bărbat (Tina și Leon, cum își place să se gândească – *Acolo, pe terenul de sport, ea își descoperea încă o dată un alt trup, simțea vibrând în ea un soi de bârbătie de care își se face puțin frică*).

În Leon e autorul, iar în el, o femeie-personaj.

În interiorul femeii-personaj o femeie-copil.

14 febr. 2010

Timpul a expirat. La fel și inspirația mea. Mâine voi preda aceste foi și am ajuns la concluzia că, desigur, cel mai bun comentariu al unui roman este însuși romanul. Îmi pare bine că am reușit să scap de complexul teoretizării. Exercițiul pe care l-am făcut a fost permanentă încercare de identificare cu conștiința Leontinei, cu cea a autorului, în fapt.